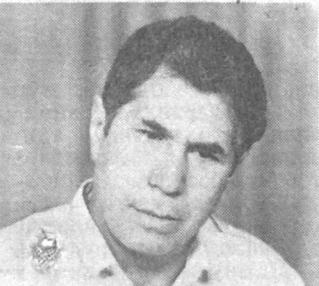

МАҲАЛЛА-ҲАЁТ ЎЧОҒИ

Маҳалланинг жамиятда-
ги тутган ўрнини ҳар то-
монлама асослаб беришга
бўлган интилиш, маҳалла
пайдо бўлган даврдан боши-
ланган бўлса, ажабмас. Со-
вет тузуми даврида эса
маҳаллаларин «шахсий
сектор» деб атасди, тили-
мизни, турмуш тарзимиз-
ни билмаганлар устимиздан
ҳукм чиқариши. Ўша
дavrda маҳаллаларининг кўп
қаватли уйлардан ташкил
топган шаҳарча, даҳелар-
дан, яъни «давлат секто-
ри»дан орқада қолишини,
аҳолиси турмуш тарзининг
оддий қулайликлардан мах-
рум этилганлигини ўшандай
ёт кўз билан қараш
сиёсатидан излаш керак.
Етсираб қарашнинг тагида
эса ерли халқнинг миллий
қадрияларни сёғости қи-
лиш сиёсати ётганлигини
биз кейинчалик тушуниб
етдик. Ваҳоланки, ўша
«снос» деб устига қизил
қалам тортилган маҳалла-
ларда ўзбекнинг бир неча
авлоди умренин ўтказди.
Хайрият, пешонамизга офтоб
тегди. 1989 йилнинг
бошлирида туманларда,
шаҳарларда, маҳалла қў-
миталари ишини муво-
фиқлаштириш кенгашлари
тузилди. Маҳалла ҳаракати
ўз кўлами билан ўз ўрнига
эга бўла бошлади. Прези-
дентимиз Ислом Каримов
ҳам маҳаллаларга юксак
баҳо берди: «Биз қишлоқ,
овул ва маҳалла қўмитала-
рининг жуда кўп шонли
отрядига етарли баҳо бер-
маганимизни тан олишимиз
керак. Кейинги пайтларда
одамларнинг турмуш тар-
зига, уларнинг хулини ва
кайфигига одатда қишлоқ
ва маҳалла комитетла-
рига сайланадиган ҳур-
матли оқсоқолларимиз таъ-
сир ўтказувчи асосий куч
эканлигини унунтиб қўйган
эдик. Маҳалла шароитла-
рида ўсиг бояга етган қиши-
лар шуни яхши биладилар-
ки, ҳар бир қиши ва оила
учун уларнинг қўшинилари
ва умуммаҳалла берадиган
баҳодан зўр нарса йўк.

маҳалла ва унинг оқсоқларига берилган бундай баҳо, эътибор кейинчалик амалий иш билан мустаҳкамланди. Юртбoshимизнинг раҳнамолигида «Маҳалла» дастури ишлаб чиқилди. Унда маҳаллаларни ижтимоий жиҳатдан тӯла қайта қуриш ва ривожлантиришдек муҳим вазифалар мужассамланган бўлиб, айнича, тарихий таркиб топган маҳаллаларнинг қиёфасини тубдан ўзгартиришдек муҳим иш белгиланди. Шунингдек Топ-

СОТУВДА-БЕХИ МУРАББОСИ

Кувасойдаги Акбарали Раҳмоналиев номли колхознинг эски дала-шийпони ўрнида қад ростлаган консерва цехи маҳсулот берга бошлади. Бу корхонанинг шаҳардаги «Қварц» ишлаб чиқарниш панамаси тобеътни сафарлайдиган.

жалиги билан ҳам-
корликда бунёд этди.
Кичик корхонада тай-
ёрланган дастлабки
10000 банка беҳи мур-
раббоси сотувга чи-
қарилди.

Корхона йилига 1,5
миллион шартли бан-
ко мөнгүйдөн кийин б

чиқариш күвватига
эга. Шу йилнинг охи-
рига қадар бу ерда
виро қўйиш ва поми-
дор пастаси қадоқ-
лайдиган линиялар
ҳам ишга туширила-
ди.

Абдуназар башчылык
лаётгай звено бу йил
トンна хосил етнештириб
и қышлоқи газлашты-
шда ишлатиладигаң қу-
рга алмаштиришмоқчи.
Суратда: Пангин Суюнов
вараси Мурод билан.

• Мұстакидаңк мағқұрасы

«Бир яқодин бош чиқориб»

Янги адабиёт дастури нуқтаси назарни (концепцияси)да адабий асарларни сиёсат ва мағфураладан холис равишда, соғ бадий ҳодиса сифатида ўрганиш кўзда тутилган. Лекин бу ижтимоий мавзудаги муъитоз асарларни борлигича ўрганишдан ченинг лозимлигини англатамайди.

Чунки, аввало, адабиёт ўқитишининг янгича нуқтаи назари асосидаги дастур яратилаётган даврда ҳали миллий мустақилликка мушарраф бўлмаган эдик. Ўзбекистон мустақиллиги янги адабиёт дастури ва унинг муаллифларининг биринчи амалга ошган орзуладир. Дастур яратилаётган пайтларда ҳали адабиёт таълимини шўровий сиёсат ҳамда фирқавий мағкура исканжасидан озод этишдек улкан муаммо кўндаланг турарди. Истиқлолнинг шиддаткор кучи ушбу муаммони кун тартибидан бир зарб билан кўчириб борди. Ҳозир жамиятимиз кун тартибидағи энг долзарб муаммо миллий мустақиллик мағкурасини яратишдир. Бу муқаддас вазифага қамарбаста омиллардан ёнг бирламчиси адабиёт ва адабиёт таълимидир. Минг йиллик мумтоз адабиёт намуналарини шу жумладан, Турди Фарогийнинг ижтимоий руҳдаги ижодиётини таҳлил этиш миллий мустақиллик мағкурасини бунёд этишининг таянч манбаларидан биридир.

Умумтаълим мактабларининг янги ўқув дастурига мувофиқ, ўнинчи синф адабиёт дарсларида XVII аср ўзбек шоири Турди Фарогийнинг «Бу мулк» ҳамда «Кенглиқ қилинг» газаллари маҳсус ўрганилади. Турди ижодиётини ўрганишининг иккичи соати мазкур асарлар таҳлили асосидаги «Турди назмининг мавзу доираси, гоявий-бадиий саломги» мавзуига багишиланади. Бу иккала газал ҳам ижтимоий мазмун-моҳиятга эга бўлган асарлардир. Адабиёт назмиисида ижтимоий маъно салмоқдорлиги бадиий адабиётнинг ўзига хос хусусиётларидан бири эканлигини ҳисобга олсан, мазкур асарлар Турди меросининг бадиий қимматини акс эттира олади. Турди, ижодий ғиёфаси ва адабий меросининг услугига кўра, лирик шоирдир. Лекин унинг назмий бисотида соф руҳбоб шеър кам учрайди. Аммо бу далил Турди лирик салоҳиятини камситишга асос бўломайди. Турди гўзал лирик шеърлар яратган ва бизга етиб келмаган бўлиши мумкин. Шоирнинг биргина бай-

тиёқ унинг лирик маҳорати-
ни намойиш эта олади:

кин ижтимоий қарама-қаршилик ва курашлар гирдобида кечди. Бу шоиринг бадиий оламида ўз асоратини қолдириди. Бадииятга ижтимоий муаммолар нуқтаиназаридан ёндашув, шериятида ижтимоий руҳнинг устиворлиги Турди аччиқ қисматининг бир қиррасидир. Эҳтимолки, ихтилофсиз, осойишта бир замон ва маконда яшаганида, Турдидан бизга дилбар шеърият мерос қоларди. Турдининг ижтимоий лирикаси Ватан ва миллат қайғуси билан қоришган. Ватан саодати, миллатнинг бирлиги ва бутунлиги Турдининг орзу-армони эди. Турди ижодиёти миллий мустақиллик учун кураш тарихининг бадиий саҳифаларини ташкил этади. Ушбу мумтоз назм дурданалари истиқлолга эришган. Узбекистон халқининг мустақиллик мағкура-

Турди Фарогийнинг дунё
қараси, шеъриятининг ғоя
вий-бадий салмоми қўйиди
ги газал ва муҳаммаслар
таклиила намоёни бўлали

КЕНГЛИК КИЛИНГ

Ўзбек миллатининг бугунги камолоти, Ватаннинг узилесил истиқғоли Турди Фарғонийнинг эзгу орзу-армонларидан эди. Ўзбек уруғларининг тарихий тарқоқлигига миллий кучларнинг пароқандалиги шоирни қаттиқайтууга соларди. Бу қайтуу қатларлари унинг шеърияттеги қатларига қаттык ўрнашган. Шоирнинг бир неча шеърлери мазкур мавзу теварагидеги жипсласшади ва бир-биринде түлдүриб, муаллифнинг яхшилт нүктаси назарини ифосаладаб туради. «Тор күнгүлдөлөр беклар...» ана шундай шеърлар туркумидаңдир. Турди ватанларварлык рухидаги асарларыда ватандошлиларини гоҳ танқид, гоҳ танбех, гоҳ насиҳат, гоҳ ҳажак, йўли билан ижтимоий-миллий бирлик ва тотувликка тарғиб этади. Юқори ижтимоий мавікәда турган оқсоқлар адидигина улуснинг катар-кичигига қўйидаги шеърийдагидек юзма-юз мурожаат

Тор күнгүллик беклар,

ликка даъват этади. Ҳақиқатан, кенгфөъллик бўлса, кетмас давлат ўз-ўзидан келади. Шоир ўзбек юртининг бир бирига қариндош бўлмиш тўқсон икки уругини тенглика чакиради. Шоир наздида, тўқсон икки ўзбек уругининг барини баробар кўриш, уларнинг бирортаси-ни сиддирмаслик қилмай, бағриненглик билан тент тутиш катта давлат гаровидир.

Айрмачилик, майдага маҳаллийчилик оғати тарихининг талай синовларида ўзбек

бек халқыга панд берган. Халқ тарихининг бундай фо- же саҳифаларидан хабардор Турди жигарсўзлик билан ахилликдан сабоқ беради:

Бирни қинчкоқу хитою,
бирни юз, найман деманг,
Қирқу юз, минг сон бўлиб,
бир хон ойинлик қилинг.

Турдининг ушбу сабоги ҳозирги замон ўзбек авлодлари учун ҳам ўз қадр-қиммати, ўрни ва кучини сақлаб қолади. Негаки, биз ўзбеклар, иншоолло, ягона истиғмол байроби остида бирлашдик, уруғларимизнинг урф-удумлари нари турсин, ҳаттоқи, номларини да уну-

улар халқ, Ватан, миллат муддаолари учун катта жанг гоҳларда жавлон урадилар. Улар рангларини кураш заҳматлари олишидан қўрқ майдилар. Чунки юраклари даги мардлик жавҳари мангу барҳаёт. Турди тор кўни гиллик бекларда айни шу мардлик жавҳари етишмас лигини рўйи рост фош эта- ди. Халқнинг «Дўст ачитис айтади» мақоли мумтоз адиларимиз орасида кўпроғ Турдига хосдир. Шоир мардлик жавҳаридан маҳрум бекларни аёллар сингари юзла- рига упа-элик суреб юришларини буюради. Турдидаги бундай ҳақри қаттиклик, она ҳалқига бўлган меҳон куч-

таёздик. Бироқ вилоят ва шаҳарлараро майда маҳаллийчилик хасталигидан ҳамараба оғизига бўланган мэҳри кутлилиги нишонасадир.

ташкىл этилган кичик корхонада жуирүмөл, гилам ва кигиз тайярланымаңда. Бу ерда 50 нафар хотин-кыз мәхнат килаэтири. Сиफатли маңсулот нуроталилар эътиборига сазовор бўлмоқда.

ба Гандашон туманинда
тибоби мусассаларининг
ҳам эҳтиёжини қондирмоқ-
да. Шунингдек, бу ерда
чорвачиликда аскотадиган
суюлтирилган азот тайёр-
лаш ҳам йўлга кўйилди.

МАҲСУЛОТ ТУРИ
КУПАЙМОҚДА

БЕКОВОД. Узбекистон
металлургия заводида хо-
рижий технология асосида
янги прокат цехи курил-
моқда. У жорий йилнинг
биринчи чорагида ишга ту-
шади. Корхона маъданни
майдаловчи шарсизмон ус-
куна тайёрлади. Бу ҳар
йили 100 минг тонна ана
шундай маҳсулотни Рос-

сиядан ташиб келишга чек күяди.

Умутталим мактабларининг янги ўқув дастурига мувоғиқ ўйинчи синф алағашкинин бори байтда. Дўст гами, муҳаббати шакисиз дили пора — дара-

кин ижтимоий қарама-қарлик ва курашлар гирдоб кечди. Бу шоирнинг бай оламида ўз асорати қолдириди. Бадинята ижтимоий муаммолар нуқтагизаридан ёндашув, ширинтида ижтимоий роҳнинг устиворлиги Таджики аччиқ қисмати бир қиррасидир. Эҳтимол ихтилофсиз, осоишига замон ва маконда яшагада, Турдидан бизга дил шеърият мерос қолар. Турдининг ижтимоий ликаси Ватан ва миллат куғуси билан қоришган. Ва саодати, миллатнинг бирги ва бутунилиги Турдин орзу-армони эди. Турди издиёти миллий мустақиллик учун кураш тарихининг дийи саҳифаларини ташкидади. Ушбу мумтоз наудурданалари истиқлол эришгани. Ўзбекистон халқининг мустақиллик мафкуру

КУЛ БОСГАН ҚАЛБИМДА УЧҚУНЛАР ЁҚДИНГ

(РУБОИЛАР)

Мен сени севдим жоним: «Шоҳнома
ёзгани» — дединг.
Етти қават ер бағрик ингизда қағзиг
дединг.
Барисин этдим адо: «соддади! йигит
ардам —
Ўзгани ючиб, эмди «ақлдан оғизи» —
дединг.

—2—

Қуёшта тик боқиб туролмайман мен,
Еримда ҳолақом сурломмайман мен.
Мұхаббат ҳәсес бүнчалар нозик —
Хаяжон үйдірар! Қаролмайман мен.

—3—

Тупрорниң бир жойдан олинган,
ерим,
Бир хил қолиппеларга солинган, ерим,
Ановлар ризоси — дега бахтимиз —
«Хитой девори»-ла бўлинган, ерим.

—4—

Қалбимиз севинди, тил тополмадик,
Зувалла ҳамидардан кил тополмадик.
Руҳий курашларда голим чандигу —
Мұхаббат кўшигига йўл тополмадик.

—5—

Одими-у, қорами, иносон бўлса бас.
Беш кунлик дунёда мәжмон бўлса бас.
Сув ичган куудақ турфайди нодор —
Ўзга бир жойлардан имкон бўлса бас.

Фазода юлдуз бўн турган санамлар,
Ерин оллох деб кўрган санамлар.
Шашга деб тушира! Сизларрас, фақат —
Эрракчи либосда юрган санамлар.

—6—

Тасқара туйтуга якин бўлолмас,
Мисси чуч кинин оқин бўлолмас,
Бир пайдай — мозийда оқсан ариқлар —
Саҳро кўп, дengizga якин бўлолмас.

—7—

Тасқара туйтуга якин бўлолмас,
Мисси чуч кинин оқин бўлолмас,
Бир пайдай — мозийда оқсан ариқлар —
Саҳро кўп, дengizga якин бўлолмас.

—8—

Эй, иносин сен ўзинг беҳа бўлма,
Халиқнинг орасида сур тия бўлма,
Еннига синглиниг бор, отанг бор —
онанг —

Ҳирсий түғёйларга ҳамсоя бўлма..

—9—

Тақдирин қўл билан яратса одам,
Говларин сўз билан нуратса одам,
Вужудим жарди. — Улдирар мани —
Қадрим пул билан суратса одам.

—10—

Коринин бошига кийб очафот,
Яшаб келмоқдадир кўриб илтифот.
Насиб эттага айл-хуш минг бер хайф
бўлиб —

—11—

Авлодлар руҳига сажда қиламан,
Уларни — булардан авло биламан.
Ойин эттага билан ёнаст таст —
Туманига қараб ҳанда қиламан.

—12—

Дунёга келиб сен ёрни севиб ўт,
Вафодор оиниц бўл, чорни севиб ўт.
Ақлии қўявер, дусинга учиб —
Пойнда патак бўл, горни севиб ўт.

—13—

Дунёга тоқ келиб, жуфт сон бўлбимиз,
Инидан юнишни ҳандон бўлбимиз.
Чинорнинг танига нарада бўлолмас —
Сарғайян ипроқдай гўманд бўлбимиз.

—14—

Ширин дунёлардан бўкниб кетибман,
Екун гаҳваримни тўкиб кетибман.

ТУРФА ОЛАМ

«ИЎЛБАРС» НИНГ
ЎЛДИРИЛИШИ

Гонконгдаги энг ийрик
жинотчи тўда — маҳаллий
марғи бошлиги, 32
ешли Чан Юсининг ўл-
дирлиши катта шов-шув-
ларга сабаб бўлди. «Иўл-
барс» лаъбид билан жинотчи
оламда катта нуғузга
эга бўлган бу жинотчи
ва унинг икни нафар қў-
риқини Португалия и-
лонисига хисоблаган Ман-
ко шахри ҳудудида

ябр ойининг яқианба кун-
ларидан бирда өрталаб
автоматдан узлуксиз отил-
ган ўқатинида ҳалок
булишган.

Енгил автомашиналар
ицибози бўлган Чан Ма-
наға ҳар йилгидек, одат
тусига кирган маҳаллий
жинотчи тўдалар билан
учрасувга келган эди.
Гонконг полициясининг
такхмин қилинча, Чан
Юсин узаро «хисоб-ки-
тоб» пайдай чиқди и ке-
лишмовчилни оқибатида
ёхуд Гонконг кинокомпа-

нияси президентининг ўли-
ми юзасидан бўлаётган
терор ишида таҳмиин гу-
вох бўлганини учун ҳам
уздирлиган деб ҳабар қи-
лади. Японининг Киода
Хусин агентиги.

УСТАРА ТИШИ БАЛИҚЛАР

Жанубий Американинг
Амазония дарёси ироқчлари
таҳхмин қилинча, Чан
Юсин узаро «хисоб-ки-
тоб» пайдай чиқди и ке-
лишмовчилни оқибатида
ёхуд Гонконг кинокомпа-

хам тенглашолмайди. «Пира-
на»лар емиш танламайди.
Сувга беҳосдан тушиб кетган
маймун ёки башqa жонирав-
ларни бир неча дақиқадаек
саранжомлаб қўя қолишиди.
Уларнинг бир текис жой-
лашган тишларни кескир уст-
радан фарқ қилмайди. Қи-
зиги шундаки, маҳаллий аҳо-
ли дарёда бемалол чўмил-
шаверади. Чунки улар бу
йиртқич балиқларнинг феъл-
атворини яхши билишади.

■ Ақлли одамлар йиги-
нил бир иши бўлшамоқ-
чи бўлсалар, уни ҳадида
маслаҳатлашиб, яхши фикр
орзигизадилар ва оқибатини
ўйлайдилар.

■ Фахмидорлық, зибрак
одамлар фикр ойнисига
мансабатни ва наси-
хатларни билан сайдал бе-
радилар, ҳамма вакт фахмидор
ва тадбир томонига
корайдилар. Ҳөвлини,
шошалорликдан ючади-
лар. Натижада ийбор ва
давлат эшиги уларга очи-
лади, саодат гаҳварлари
бошларига сошилади.

■ Ҳалингзан яхшиликнинг
офати — «яхшилик қиль-
дим», деб мақтани юриш-
дир.

■ Донишмандлар и и г
тажрибадан ўтказған тўрт
ҳикмати бор:

БОБУРИЙЛАР ИЗИДАН

Машҳур туркнишунос олим Заки Валидий Тўғон бо-
бўрийлар суполосини ҳам чуқур тадқиқ этган ва бу со-
ҳада жуда қимматли маълумотлар тўплаган. Олим, ай-
нича, бобурийлар автолдининг гулу гавҳари, истевод-
ли шоира Зебунисон исходи ҳақида гўзал хотиралар
ёзб қолдиган. Буюк шоир Захириддин Муҳаммад
Бобурийиг 510 йиллик тўкин мунварида ана шу хотира-
лардан кичик бир парчани Сиз азиз газетхонлар ҳу-
маки ҳавоса қилишини лозим топдик.

ЗЕБУНИСОН

Машҳад, Ҳирот, Кобул, Бомбейда тўйланган
китобар учун «Қандай бахт, қандай

бахт! қандай бахт! қандай бахт! қандай бахт! қандай